

**“TOKAT’IN YETİŞTİRDİĞİ İLİM VE FİKİR ÖNDERLERİNDEN
ŞEYHÜLİSLAM İBN KEMAL’İ ANLAMAK”**

(Panel Tanıtımı)

Hüseyin ÇELİK*

Tokat’ın yetiştirdiği ilim ve fikir önderlerini tanıma kapsamında Fakültemiz bünyesinde “Tokat’ın Yetiştirdiği İlim ve Fikir Önderlerinden Şeyhülislam İbn Kemâl’i Anlamak” adlı panel 28.11.2013 Tarihinde gerçekleştirilmiştir. Oturum başkanlığını fakültemiz öğretim üyelerinden Doç. Dr. Hüseyin ÇELİK’in yaptığı panele konuşmacı olarak, Kırıkkale Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesinden Doç. Dr. Şamil ÖÇAL, Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyelerinden Yrd. Doç. Dr. Muammer SARIKAYA ve Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyelerinden Yrd. Doç. Dr. Ahmet İNANIR katılmışlardır.

Oturum başkanı Doç. Dr. Hüseyin ÇELİK açılış konuşmasında İbn Kemâl’in hayatından şu şekilde bahsetti: “Babası Süleyman ÇELEBİ, Annesi ise İran’dan gelip Tokat’a yerleşmiş olan Küpelioglu Muhyiddin’in kız olan İbn Kemâl’in asıl adı Ahmet b. Süleyman olup 1468’de Tokat’ta dünyaya gelmiştir. Anne tarafından ilmiye, baba tarafından idari bir aileye mensup olan İbn Kemâl ailesinin isteği doğrultusunda küçük

* Doç. Dr., Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, hüseyin.celik@gop.edu.tr

yaştan itibaren ilim tahsiline başlamış ve Arapça ile Farsçayı ileri derecede öğrenir. Gençliğinin ilk yıllarında baba mesleği olan askerliği seçmişse de, İbrahim Paşanın komutasında katıldığı Arnavutluk seferinde ulemanın ümeradan daha fazla itibar gördüğüne şahit olarak tekrar ilme yönelir. Değişik medreselerde müderrislik yaptıktan sonra, Şiiler hakkındaki fetvası Yavuz Sultan Selim'in dikkatini çeker ve onu Edirne kadılığına atar. Kanuni Sultan Süleyman döneminde de Osmanlı şeyhülislamlığına kadar yükselir ve 1534'de bu makamda iken vefat eder.

İbn Kemâl'in Felsefî ve Kelamcı kişiliğinden bahseden Doç. Dr. Şamil ÖÇAL ise İbn Kemâl'in biri bürokrat diğeri de filozof olmak iki yönünün olduğunu ve felsefe ile ilgili olarak elli adet eserinin bulunduğunu, hem kelamcılarının hem de felsefecilerin tartışılan görüşlerini incelediğini, aralarında tartışma olduğu zaman kendisini kelamcılar safında görmekle birlikte onları eleştirmekten de geri kalmadığını, pratik tasavvufun konuları ile ilgili eser yazmamış olsa da teorik tasavvufa karşı her zaman ılımlı durduğunu, eserlerinde; birisi, halk için yazdığı eserlerde ortaya çıkan muhafazakâr olan Kemal Paşazâde; diğeri de Osmanlı entelektüellerine hitap eden eserlerinde ortaya çıkan hoşgörülü bir Kemal Paşazâde olmak üzere iki farklı Kemal Paşazâde portresi olduğunu ifade etti. İbn Kemâl'in yaşadığı dönemin ilimlerin disiplinliği açısından oturmuş ve her ilmin alanlarının belirlenmiş bir dönem olduğunu zikrettikten sonra İbn Kemâl'in Şiiler hakkındaki fetvasını şu şekilde değerlendirdi: "Osmanlı döneminde din-devlet bir olarak görülür ve biri olmadan diğeri olmazdı. İbn Kemâl'in Şiiler hakkındaki fetvasını da bu çerçevede değerlendirmek lazım. O normal yaşantısında olan, devletin bütünlüğüne kast etmeyen Şiilerin öldürülmesini emretmediği gibi ehl-i kiblenin dahi küfürle itham edilemeyeceğini söylemişti. Onun öldürülebileceğine fetva verdiği Şiiler devlete başkaldırmış, devletin bütünlüğüne kast etmiş olan Şiilerdi." Son olarak İbn Kemâl'in, Gazâlî'nin

filozofları küfürle itham etmelerini de kabul etmediğini söyleyerek konuşmasını bitirdi.

İbn Kemâl'in dil bilimciliği yönünden inceleyen Yrd. Doç. Dr. Muammer SARIKAYA ise şunları söyledi: "İbn Kemâl'in yaşadığı dönemde Arapça, Farsça ve Türkçe hem konuşma hem de yazım dili olarak kullanılsa da ilim dili olarak Arapça kullanılıyordu. Onun için İbn Kemal yaklaşık 400 civarında olan eserlerinden 350 sini Arapça olarak yazmıştır. Arapçayı Türkiye'de korumak için ilk eser yazan kimse olduğu gibi sarf ve nahiv konularında yaklaşık 30 adet kitap yazmıştır. Dildeki hatayı asla kabul etmez ve dildeki galatât (hatalar)la ilgili ilk eseri yazan da odur. Kur'an'da yabancı kelimelerin de olabileceğini kabul eder."

İbn Kemâl'in hukukçuluğu ve Osmanlı hukukuna katkılarından bahseden Yrd. Doç. Dr. Ahmet İNANIR ise şunları söyledi: "İbn Kemâl klasik hukuktan dönemin sorunlarına çözümler üretmiştir. Yavuz Sultan Selim'in sorusu üzerine yazdığı risalede fakihleri tasnif ederek onları hukuki yeterlilik bakımından yedi tabakaya ayırmış, bu çalışma Osmanlı iftâ usulünün şekillenmesinde etkili olmuştur. Para vakıflarının cevazına dair yazdığı risale Osmanlı tatbikatının oluşumunda belirleyici olmuştur. Bu sayede Osmanlı vakıflarının günümüze taşınmasında önemli rol oynamıştır. Kanunnâmeler ile şer'i hukuku birbirine yaklaştırmaya gayretinden dolayı kendisine *Muallim-i Evvel* denilmiştir."

Oturum başkanı Doç. Dr. Hüseyin ÇELİK tüm katılımcılara teşekkür ederek oturumu bitirdi.